

U S N E S E N Í

Krajský soud v Praze rozhodl v senátu složeném z předsedy Mgr. Ing. Petra Šuránka a soudců Mgr. Věry Pazderové, LL.M., M.A., a JUDr. Bc. Kryštofa Horna ve věci

žalobce: **L. K.**

toho času X.

proti

žalované: **Vězeňská služba České republiky, Věznice Jiřice**
sídlem Ruská cesta 404, Jiřice

o žalobě na ochranu před nezákonným zásahem žalované

t a k t o :

I. Žaloba se odmítá.

II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

1. Žalobce se žalobou podle § 82 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“) domáhá, aby soud (1) určil, že zásah žalované spočívající v blokaci částky 449 Kč od 18. 5. 2021 do 26. 5. 2021 pro úhradu nákladů výkonu trestu odnětí svobody na žalobcově podúctu „O“ (osobní) je nezákonným zásahem, a (2) zakázal žalované blokovat peněžní prostředky žalobce na pod podúctu osobní „O“ za účelem provedení srážky na úhradu nákladů výkonu trestu odnětí svobody a provádět k tomuto účelu srážky z žalobcova podúctu „O“ (osobní). Tímto zásahem žalovaná podle žalobce zasáhla do jeho práva na pokojné užívání majetku.
2. V žalobě žalobce mimo jiné uvedl, že od 1. 1. 2021 je v systému VIS-EKV upraven postup pro zaúčtování doručených a přijatých peněz na účet vedený věznicí. Podle žalobce do tohoto systému nemůže zasahovat státní zástupce vykonávající dozor, a žalobce tak nemá jiný prostředek ochrany než podanou žalobu.
3. Žalovaná navrhl odmítnutí žaloby pro nepřípustnost podle § 85 s. ř. s., neboť se jedná o zápůrčí žalobu, o které platí, že lze-li se ochrany nebo nápravy domáhat jinými prvními prostředky, je žaloba nepřípustná. Žalobce měl ve věci nejprve využít podání podle § 16a zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o výkonu trestu“), jímž by ve věci nakládání s jeho penězi a vedení účtu ve výkonu trestu odnětí svobody inicioval dozor státního zástupce. Žalobce sice dne 7. 6. 2021 zaslal Krajskému státnímu zastupitelství v Praze podání označení jako „Podnět k dozorovému šetření“, ve kterém v bodu 3 označuje a namítá obdobné jednání žalované jako v této žalobě, krajský státní zástupce

však dosud věc neposoudil a ke dni vyjádření žalované (24. 6. 2021) si pouze vyžádal vyjádření žalované a podklady. Žalobce tedy nesplnil podmínku přípustnosti žaloby, která vyplývá z rozsudku Nejvyššího správního soudu (dále též „NSS“) ze dne 24. 3. 2021, č. j. 10 As 350/2020-36.

4. Žalovaná dodala, že vedení účtu žalobce věznicí, příjem peněz a nakládání s nimi, stejně jako povinnost a srážky k úhradě nákladů výkonu trestu se řídí zejména zákonem o výkonu trestu a prováděcí vyhláškou č. 10/2000 Sb., o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „prováděcí vyhláška“). V posuzované věci je proto dána pravomoc a příslušnost státního zástupce podle § 4 odst. 1 písm. b) zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o státním zastupitelství“) ve spojení s § 78 zákona o výkonu trestu. Žalobci proto nelze přisvědčit, že státní zástupce nemůže zasahovat do účetního systému žalované VIS-EKV, a že tedy žalobce nemá jiný prostředek ochrany. Pokud by státní zástupce zjistil porušení právních předpisů v této věci, byl by oprávněn a povinen vydat vůči žalované příkaz, na základě něhož by žalovaná byla nucena svůj účetní systém změnit.
5. Soud shledal, že žaloba je nepřipustná.
6. Podle § 82 odst. 1 s. ř. s. „[k]aždý, kdo tvrdí, že byl přímo zkrácen na svých právech nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením (dále jen „zásah“) správního orgánu, který není rozhodnutím, a byl zaměřen přímo proti němu nebo v jeho důsledku bylo proti němu přímo zasaženo, může se žalobou u soudu domáhat ochrany proti němu nebo určení toho, že zásah byl nezákonný.“
7. Podle § 85 s. ř. s. je žaloba nepřipustná, lze-li se ochrany nebo nápravy domáhat jinými právními prostředky; to neplatí v případě, domáhá-li se žalobce pouze určení, že zásah byl nezákonný.
8. Při zkoumání přípustnosti žalob ve smyslu § 85 s. ř. s. si soud musí nejprve ujasnit, zda je projednávaná žaloba „zápůřčí“, tj. směřuje proti zásahu, který doposud nebyl ukončen, anebo „určovací“, tedy směřuje proti zásahu, který již ukončen byl. Zatímco u určovací žaloby soud nezkoumá, zda se žalobce ochrany před zásahem či jiné formy nápravy mohl domáhat jinými právními prostředky, a pokud ano, zda tak učinil, u zápůřčí žaloby takové zkoumání provést musí. Zjistí-li, že uvedené právní prostředky měl žalobce k dispozici, avšak nevyužil jich, musí žalobu odmítnout pro nepřipustnost podle § 46 odst. 1 písm. d) ve spojení s § 85 s. ř. s.
9. Přípustnost žaloby je třeba posuzovat ke dni, kdy byla podána, a nemůže se odvíjet od okolností, které nastanou teprve během řízení o žalobě, jež byla od počátku nepřipustná. Přípustnost žaloby nemůže být závislá na tom, kdy soud o žalobě rozhodne (viz např. rozsudek NSS ze dne 18. 2. 2021, č. j. 9 As 298/2020-16, bod 14).
10. V projednávané věci se jedná o žalobu zápůřčí. Vedle označení tvrzeného dílčího zásahu (blokaci částky 449 Kč od 18. 5. 2021 do 26. 5. 2021 na podúctu „O“) za nezákonný totiž žalobce usiluje i o zákaz blokace peněžních prostředků do budoucna, neboť podle obsahu žaloby žalovaná postupuje shodně každý měsíc. Je tedy zřejmé, že se žalobce obává *opakování* zásahu (blokace finančních prostředků na podúctu „O“), nejde proto o deklaratorní zásahovou žalobu (srov. rozsudek č. j. 10 As 350/2020-36, body 1 a 10).

11. Zápůřčí zásahová žaloba je přípustná, jen pokud žalobce předtím, než se obrátil na soud, využil jiného právního prostředku, který mu právní řád dal k dispozici (§ 85 s. ř. s.). Teprve poté, co nedosáhl ochrany nebo nápravy závadného stavu za pomoci takového právního prostředku, může žalobce podat žalobu podle § 82 a násl. s. ř. s. (srov. usnesení rozšířeného senátu ze dne 31. 8. 2005, č. j. 2 Afs 144/2004-110, č. 735/2006 Sb. NSS).
12. K tvrzenému zásahu do žalobcových práv mělo dojít při výkonu trestu odnětí svobody. Stěžejní otázkou proto je, zda žalobci nabízí účinnou ochranu před tvrzeným zásahem institut podání podle § 16a zákona o státním zastupitelství, jímž se žalobce mohl domáhat dozoru státního zástupce nad dodržováním právních předpisů ve věznici.
13. Touto otázkou se podrobně zabýval Nejvyšší správní soud v již zmíněném rozsudku č. j. 10 As 350/2020-36, v němž uzavřel, že podání odsouzeného žádající příslušné státní zastupitelství o dozor (§ 16a odst. 5 zákona o státním zastupitelství) a žádost o přezkoumání způsobu vyřízení tohoto podání u nejbližšího vyššího státního zastupitelství (§ 16a odst. 7 téhož zákona) představují právní prostředky ochrany nebo nápravy, které je nutno vyčerpat před podáním žaloby na ochranu před nezákonným zásahem ve smyslu § 85 s. ř. s.
14. Primární dozor nad dodržováním právních předpisů v prostorách, kde se vykonává trest odnětí svobody, totiž vykonává státní zástupce, nikoli správní soudy. Státní zástupce je oprávněn vydávat příkazy k zachování předpisů platných pro výkon trestu. Jako garant zákonnosti dokáže nejrychleji a nejúčinněji poskytnout osobě ve výkonu trestu odnětí svobody ochranu před tvrzenou nezákonností, neboť je takové osobě nejbližší a dobře zná podmínky ve věznicích.
15. Správní soudnictví poskytuje subsidiární ochranu (§ 5 s. ř. s.). Do vztahu mezi osobou ve výkonu trestu odnětí svobody a konkrétní věznicí může správní soud proto vstoupit až poté, co tato osoba bezúspěšně požádala příslušného státního zástupce o *dozor* podle § 16a odst. 5 zákona o státním zastupitelství a s žádostí o přezkoumání způsobu vyřízení jejího podání neuspěla ani u nejbližšího vyššího státního zastupitelství (§ 16a odst. 7 téhož zákona), které ve věci vykonává instanční *dohled*. Dozorová pravomoc státního zástupce (v kombinaci s dohledem nadřízeného státního zastupitelství) je plnohodnotným prostředkem nápravy v oblasti zásahů vězeňské služby do práv osob ve výkonu trestu odnětí svobody, a je tedy třeba před podáním zásahové žaloby využít tento prostředek nápravy. Z toho jednoznačně plyne podle Nejvyššího správního soudu závěr, že osoba ve výkonu trestu odnětí svobody, která se domnívá, že byla přímo zkrácena na svých právech nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením Vězeňské služby, musí nejdříve hledat ochranu u státního zastupitelství a teprve následně u správních soudů.
16. Citované závěry Nejvyššího správního soudu jsou přílehlavé i pro nyní posuzovanou věc.
17. Podle § 4 odst. 1 písm. b) zákona o státním zastupitelství státní zastupitelství v rozsahu, za podmínek a způsobem stanoveným zákonem vykonává dozor nad dodržováním právních předpisů v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení, zabezpečovací detence, ochranná nebo ústavní výchova, a v jiných místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda. Podle § 78 odst. 2 zákona o výkonu trestu je státní zástupce při výkonu dozoru oprávněn mimo jiné „c) *prověřovat, zda příkazy a rozhodnutí Vězeňské služby ve věznici týkající se výkonu trestu odpovídají zákonům a jiným právním předpisům, d) žádat od zaměstnanců Vězeňské služby ve věznici potřebná*

vysvětlení, předložení spisů, dokladů, příkazů a rozhodnutí týkajících se výkonu trestu, e) vydávat příkazy k zachovávaní předpisů platných pro výkon trestu“.

18. Předpisy platnými pro výkon trestu je přitom třeba rozumět především zákon o výkonu trestu a prováděcí vyhlášku. Těmito předpisy se řídí také dispozice odsouzeného s finančními prostředky na účtu vedeném věznicí po dobu výkonu trestu odnětí svobody (viz zejm. § 25 zákona o výkonu trestu) i podmínky pro plnění povinnosti odsouzeného hradit náklady výkonu trestu (viz zejm. § 35 téhož zákona).
19. Soud proto nepřisvědčil žalobci, že by státní zástupce neměl pravomoc zjednat nápravu v případě, že by odsouzenému byly nezákonně blokovány finanční prostředky na účtu vedeném věznicí.
20. Jak ostatně vyplývá z vyjádření žalované a přiloženého podání žalobce ze dne 7. 6. 2021, žalobce se na státního zástupce obrátil, a to mimo jiné i v otázce blokování dispozice s finančními prostředky, přičemž namítal nesprávný výklad § 25 a § 35 zákona o výkonu trestu ze strany žalované. Byť v tomto podání žalobce žádal o přijetí dozorových opatření státním zástupcem ve smyslu § 16a odst. 5 zákona o státním zastupitelství, nevyčkal vyřízení tohoto podání a již téhož dne (7. 6. 2021, jak vyplývá z podacího razítka obálky) podal žalobu na ochranu před nezákonným zásahem. Z vyjádření žalované vyplývá, že o žalobcově podání nebylo státním zástupcem ani ke dni 24. 6. 2021 rozhodnuto. Krom toho, z rozsudku č. j. 10 As 350/2020-36 vyplývá, že prostředkem nápravy, který je třeba před podáním zásahové žaloby vyčerpat je nejen podání odsouzeného žádající příslušné státní zastupitelství o dozor (§ 16a odst. 5 zákona o státním zastupitelství), ale také žádost o přezkoumání způsobu vyřízení tohoto podání u nejbližšího vyššího státního zastupitelství (§ 16a odst. 7 téhož zákona).
21. Z uvedeného je zřejmé, že žalobce ke dni podání žaloby prostředky nápravy ve smyslu § 85 s. ř. s. nevyčerpal.
22. Soud si je vědom, že v rozsudku ze dne 9. 4. 2020, č. j. 51 A 36/2019-42, vyčerpání výše popsaných opravných prostředků nepožadoval, rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 10 As 350/2020-36 je však pozdějšího data, soud proto vyšel z pozdějšího právního názoru nadřízeného soudu.
23. S ohledem na výše uvedené soud žalobu odmítl pro nepřípustnost podle § 46 odst. 1 písm. d) ve spojení s § 85 s. ř. s.
24. Ve shodě s rozsudkem č. j. 10 As 350/2020-36 soud doplňuje, že se žalobce nemusí obávat, že by v důsledku podání ke státnímu zástupci zmeškal lhůtu k podání zásahové žaloby proti trvajícimu zásahu. Protože podání ke státnímu zástupci lze považovat za účinné prostředky nápravy ve smyslu § 85 s. ř. s., které je třeba je před podáním (jiné než deklaratorní) žaloby vyčerpat, lhůta pro podání zásahové žaloby podle § 84 odst. 1 s. ř. s. by před jejich vyčerpáním vůbec nemohla začít běžet (ostatně lhůta k podání žaloby nezačne u trvajícimu zásahu běžet, dokud tento zásah trvá).
25. Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o § 60 odst. 3 s. ř. s., podle něhož žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, byla-li žaloba odmítnuta.
26. S ohledem na nutné odmítnutí žaloby soud nerozhodoval o návrhu žalobce na vydání předběžného opatření.

Poučení :

Shodu s prvopisem potvrzuje: J. R.

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

Praha 30. června 2021

Mgr. Ing. Petr Šuránek, v. r.
předseda senátu